

جوابیه

تعهدات تامین اجتماعی در سال ۱۴۰۲ بدون استقراض بانکی انجام شده است

روزنامه «فرهنگستان» در تاریخ ۱۴۰۲/۵/۲۵ در گزارشی با عنوان «کدام دستگاه‌های اجرایی بیشترین تسهیلات بانکی را در بهار ۱۴۰۲ دریافت کرده‌اند» به موضوع دریافت تسهیلات بانکی از سوی دستگاه‌های اجرایی پرداخت. سازمان تامین اجتماعی در جوابیه‌ای به گزارش مذکور پاسخ داده است که متن کامل آن در ادامه می‌آید. در پی انتشار خبری پیرامون دریافت تسهیلات بانکی توسط سازمان تامین اجتماعی با مبلغی بالغ بر ۸۷۰۰ میلیارد تومان در بهار ۱۴۰۲ به اطلاع می‌رساند این سازمان در سال ۱۴۰۱ ضمن ایفای کامل تعهدات خود در قبال ذی نفعان معزز با رویکرد تحولی مورد تأکید دولت مردمی، سیزدهم نسبت به تسویه بدهی تسهیلاتی خود به بانک رفاه کارگران به مبلغ بالغ بر ۱۰۶ هزار میلیارد تومان اقدام نموده تا عملاً با انجام بزرگ‌ترین تسویه بدهی تاریخ نظام بانکی استقراض انباشته شده از سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ که باعث شده بود این سازمان با عنوان ابربدھکار بانکی شناخته شود، تسویه گردد. بر همین اساس این سازمان فاقد بدهی به بانک رفاه بوده و اقساط تسهیلات سایر بانک‌ها نیز در موعد مقرر تسویه و تمدید شده تا سازمان تامین اجتماعی نه تنها هیچ گونه تسهیلات بانکی معوقی تا پایان مرداد ۱۴۰۲ نداشته باشد، بلکه برخلاف ادعای طرح شده در خبر مذکور با تدابیر انجام شده در زمینه تامین منابع پایدار و کنترل مصارف به لطف خداوند متعال در سال جاری انجام تعهدات خود را تاکنون بدون دریافت هیچ گونه تسهیلات جدید و استقراض از نظام بانکی انجام دهد.

پاسخ فرهنگستان

اعداد ذکر شده در گزارش «فرهنگستان» مربوط به داده‌هایی است که بانک مرکزی ایران در گزارشی تحت عنوان «تسهیلات و تعهدات پرداختی به دستگاه‌های اجرایی» در وبسایت خود منتشر کرده و در اختیار عموم قرار داده است. همچنین بانک مرکزی تأکید کرده که انتشار این اطلاعات با توجه به الزام جزء ۱-۴ بند ط تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ صورت می‌گیرد.

اخبار کوتاه

فاینانس چینی برای احیای اراضی ایلام و خوزستان

مدیرعامل موسسه جهاد نصر با اشاره به اعتبار ۱۵۰ همتی فاز دوم احیای اراضی کشاورزی ایلام و خوزستان گفت: «براساس تفاهمنامه منعقد شده میان روسای جمهور ایران و چین، این کشور کل اعتبارات مورد نیاز طرح را فاینانس می‌کند. «عظیمی گفت: «با توجه به سفر رئیس‌جمهور به کشور چین و تفاهمنامه‌ای که در این زمینه امضا شده تأمین فاینانس طرح ۵۵۰ هزار هکتاری احیای اراضی ایلام و خوزستان از اولویت‌های این طرح است.»

وی گفت: «اقدامات لازم برای ایجاد خط اعتباری برای دریافت فاینانس چین برای این پروژه نیز مهیا شده است.» وی افزود: «چین محدودیتی برای تامین اعتبار این پروژه ندارد و کل پروژه را تامین اعتبار خواهد کرد اما در صورتی که این امر به دلیل محقق نشدن از روش‌های دیگری برای تامین اعتبار استفاده خواهد شد. مدیرعامل موسسه جهاد نصر اظهار کرد: «کشور چین نیز با تامین فاینانس این طرح سود خود را از تسهیلات داده شده در دریافت می‌کند.» وی یادآور شد که به دلیل محدودیت‌های بین‌المللی موجود در حال حاضر تنها امکان دریافت فاینانس از کشور چین وجود دارد.

تجارت الکترونیک ۴۸ درصد رشد کرد

امین کلاهدوزان، رئیس مرکز توسعه تجارت الکترونیکی اظهار داشت: «در سال ۱۴۰۱ عددی بالغ بر ۹ هزار همت گردش تجاری خرد در کشور وجود داشت که این گردش‌ها در کارتخوان‌های فروشگاه‌های و درگاه‌های پرداخت اینترنتی اتفاق افتاده است.» به گزارش تسنیم، وی افزود: «حجم تجارت الکترونیک هزار و ۸۰۰ همت یعنی نزدیک ۲۰ درصد کل تجارت‌های خرد بوده است، این عدد در سال گذشته هزار و ۲۳۰ همت بود که نشان دهنده رشد ۴۸ درصدی در حجم تجارت الکترونیکی است.» رئیس مرکز توسعه تجارت الکترونیک با بیان اینکه معاملات دولتی طبق قوانین ایران باید به صورت فاصله انجام شود، ادامه داد: «در دولت سیزدهم نیز شفاف‌سازی معاملات دولتی را در دستور کار دارد، به طوری که حجم شفاف‌سازی معاملات دولتی در سال ۱۴۰۱ مقایسه با سال ۱۴۰۰ معادل ۱۱۶ درصد رشد داشته است.» وی افزود: «بر این اساس در سال ۱۴۰۱ معادل ۶۲۳ همت معاملات دولتی شفاف‌سازی و به صورت الکترونیک انجام شده است که معادل کل معاملات انجام شده ۱۰ سال گذشته (۶۲۱ همت) در سامانه ستاد ایران بوده است.» رئیس مرکز توسعه تجارت الکترونیکی اظهار داشت: «هرچند هنوز فاصله زیادی با وضعیت مطلوب داریم و بسیاری از شرکت‌های دولتی به این سامانه متصل نشده‌اند، ما به جد به دنبال اتصال دستگاه‌های دولتی به این سامانه هستیم.»

شورای نگهبان مخالفت کرد

مناطق آزاد جدید؛ شاید وقتی دیگر

محمد مهدی موسودیان خبرنگار

با وجود اینکه در روزهای گذشته حجت‌الله عبدالملکی، مشاور رئیس‌جمهور و دبیر شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی از موافقت هیات عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام با ایجاد سه منطقه آزاد سرخس، دوغان و مازندران خبر داده بود و پیش‌بینی می‌شد که تصویب نهایی آن با مخالفت شورای نگهبان روبه‌رو نشود، اما روز گذشته این شورا ایجاد سه منطقه آزاد جدید را تأیید نکرد. بنابر اعلام سخنگوی شورای نگهبان، از آنجا که اداره شرکت‌های حاضر در این مناطق براساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران، مشمول قانون تجارت است و برخی از مفاد این قانون خلاف شرع تشخیص داده شده، بنابراین لایحه ایجاد این مناطق (سرخس، دوغان و مازندران) مغایر با موازین شرعی تشخیص داده می‌شود. شنیده‌ها حاکی از آن است که حتی موافقت هیات عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام با ایجاد سه منطقه آزاد سرخس، دوغان و مازندران با رأی شکننده‌ای صورت پذیرفته و برخی از اعضا تأسیس مناطق جدید را بر خلاف مصالح کشور و مغایر با سیاست‌های کلی نظام تشخیص داده‌اند. از طرف دیگر، با وجود اینکه ایراد وارد شده توسط شورای نگهبان مرتبط به مسائل حقوقی نبوده و ایراد وارد شده مبنای شرعی داشته است؛ به نظر می‌رسد که عدم تأیید این لوایح می‌تواند فرصت دوباره‌ای برای مرور عملکرد مناطق آزاد و بازنگری در قوانین تأسیس این مناطق باشد. یکی از مواردی که مطرح می‌شود، عدم تطبیق لایحه دولت و مصوبه مجلس با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است. منتقدان می‌گویند افزایش تعداد مناطق آزاد باید در تطبیق با اسناد بالادستی صورت گیرد.

اصرار بر ایجاد مناطق آزاد تجاری با اهدافی انتخابی!

موافقت مجلس شورای اسلامی با لوایح ایجاد مناطق آزاد تجاری صنعتی سرخس، دوغان و مازندران، بار دیگر این سوال را در ذهن مردم و کارشناسان ایجاد می‌کند که علت اصرار نمایندگان مجلس و بعضی از مسئولان دولتی در افزایش تعداد این مناطق چیست؟ آیا عملکرد مثبتی از سایر مناطق آزاد تجاری وجود دارد که نسخه ایجاد این مناطق دغدغه‌هر نماینده برای حوزه انتخابی خود است؟ براساس یکی از گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس، بررسی عملکرد حدود ۱۰۰ منطقه آزاد تجاری و ویژه اقتصادی کشور نشان می‌دهد، علی‌رغم نقش قابل توجه اقتصادی که مناطق آزاد تجاری در سایر کشورها دارند، اهداف ترسیم شده برای رونق این مناطق در ایران، در حد مواد قانونی باقی مانده و کارنامه قابل دفاعی از عملکرد مناطق آزاد تجاری در کشور ما وجود ندارد. با این وجود در ایام نزدیک به انتخابات مجلس فشار بعضی از نمایندگان برای تصویب چنین لوایحی، شائبه تبلیغاتی بودن این اقدامات برای کسب رأی رایج‌تر می‌کند؛ از طرفی کارشناسی نبودن و مغایرت قانونی، ایجاد مناطق آزاد تجاری صنعتی سرخس، دوغان و مازندران توسط بازوی پژوهشی مجلس نیز اعلام شده است؛ اما همچنان نمایندگان این مناطق بر تصویب لوایح ذکر شده پافشاری دارند. ایجاد مناطق آزاد تجاری با فشارهای سیاسی در مناطقی بدون توجه اقتصادی، موجب تفاوت ذاتی مناطق آزاد تجاری ایران با سایر کشورهای موفق در این موضوع شده است.

کارنامه ضعیف مناطق آزاد

گفتنی است، جذب سرمایه، تولید و صادرات از اهداف اصلی مناطق آزاد محسوب می‌شود که بدون تحقق آنها نمی‌توان منطقه‌آزادی را موفق دانست و با تحقق آنها، سایر اهداف نظیر اشتغال و توان منطقه‌ای شکل خواهد گرفت؛ در غیر این صورت ایجاد توسعه نسبی از محل واردات و خرده‌فروشی اقلام خارجی به منظور ایجاد اشتغال و جذب گردشگران داخلی در تضاد با اهداف اصلی مناطق آزاد است، زیرا آثار سوء آن از قبیل کوچک کردن بازار تولیدات ملی و واردات بی‌رویه، گریبانگیر اقتصاد خواهد شد. بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، عملکرد مناطق آزاد طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ نشان می‌دهد سهم این مناطق از صادرات غیرنفتی و تولید کشور حدود یک درصد، از میزان تولید از تعداد واحدهای تولیدی فعال کمتر از سه درصد، از جذب سرمایه‌گذاری خارجی حدود ۱۰ درصد و از اشتغالزایی حدود چهار درصد است. همچنین میزان واردات از طریق مناطق آزاد حدود دو برابر صادرات کالا از این مناطق به خارج از کشور است. شایان ذکر است وسعت مناطق آزاد بیش از سه برابر وسعت شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور بوده، اما میزان اشتغال در شهرک‌های صنعتی بیش از سه برابر اشتغال در مناطق آزاد کشور است.

۴ دلیل اصلی عدم موفقیت مناطق آزاد در ایران

عدم دستیابی به اهداف تشکیل مناطق آزاد در راستای بند ۱۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین

در مقایسه با مناطق آزاد موفق جهانی ریشه در عوامل متعددی دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از: اعطای غیرهدفمند معافیت‌ها و امتیازات، وابستگی منابع درآمدی مناطق آزاد به واردات، نبود زیرساخت‌های متناسب با اهداف مولد، تعیین نامناسب وسعت و مکان‌یابی غیردقیق مناطق آزاد، بنابراین تمام موارد یادشده را می‌توان در عدم تمرکز بر وظایف تخصصی مناطق آزاد در ایران خلاصه کرد.

اعطای غیرهدفمند معافیت‌ها و امتیازات

اعطای امتیازاتی در مناطق آزاد نظیر معافیت مالیاتی و معافیت از حقوق ورودی، به صورت عام به تمامی فعالیت‌های اقتصادی و تمامی اقلام وارداتی تعلق گرفته است. برای مثال همانگونه که یک واحد صنعتی از پرداخت مالیات معاف است، یک شرکت بازرگانی که صرفاً اقدام به واردات و فروش کالا می‌کند نیز از پرداخت مالیات معاف است.

وابستگی منابع درآمدی مناطق آزاد به واردات

مناطق آزاد برای تأمین بخشی از منابع خود نیازمند واردات هستند و مدیران به منظور جذب منابع بیشتر، ناگزیر به افزایش واردات هستند؛ این در شرایطی است که صادرات یا عدم صادرات تأثیری در افزایش منابع و درآمد‌های سازمان ندارد. البته سرمایه‌گذاری محدود، عدم دریافت بودجه از دولت، دوران کوتاه‌مدت مدیریت در اغلب مناطق آزاد و ناکارآمدی مدیریت نیز این مساله را تشدید می‌کند.

زیرساخت

یکی از اهداف مهم مناطق آزاد جذب سرمایه‌گذاری خارجی مخصوصاً در حوزه صنعت و صادرات است؛ بنابراین اولین پیش‌نیاز این مناطق جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایجاد زیرساخت متناسب با این اهداف است اما در ایران مناطق آزاد در محروم‌ترین نقاط کشور از نظر زیرساخت اولیه و امکانات مورد نظر ایجاد شدند که طبیعتاً نتیجه آن عدم اقبال سرمایه‌گذار خارجی بود. در مناطق آزاد ایران فقط جزیره کیش با توجه به سابقه آن دارای زیرساخت‌هایی در حوزه گردشگری است. جدول زیر، امکانات و زیرساخت‌های سه منطقه آزاد از ایران، چین و امارات را در مرحله بدو تأسیس با یکدیگر مقایسه می‌کند. همانگونه که ملاحظه می‌شود، اغلب زیرساخت‌ها در مناطق آزاد چین و امارات، قبل از تأسیس منطقه تأمین و تجهیز شده، حال آنکه منطقه آزاد چابهار بعد از گذشت چند دهه از آغاز فعالیت، هنوز از برخی امکانات اولیه نیز محروم است.

مکان‌یابی و وسعت

مکان‌یابی نامناسب و تخصیص غیرکارشناسی وسعت به مناطق آزاد یکی از علل وریشه‌های بروز مشکل در این مناطق است که در تحلیل سایر معضلات نظیر قاچاق کالا و ارز، عدم ثبات مدیریت، تداخل وظایف و منازعات بین‌سازمانی با آن مواجه می‌شویم. حضور مناطق آزاد در محدوده‌های شهری و روستایی و تفویض وظایف حاکمیتی به دوش سازمان منطقه به جای وظایف اقتصادی متناسب با اهداف اصلی منطقه از عوامل مهم انحراف مناطق آزاد نسبت به اهداف اصلی ارزیابی می‌شوند. یکی از عوامل اصلی در مکان‌یابی نامناسب مناطق آزاد فشارهای سیاسی و انتخاباتی نمایندگان و مسئولان محلی و عدم توجه به آمایش سرزمینی است.

اصرار نمایندگان با وجود موانع قانونی

بر اساس آنچه گفته شد ایجاد بسیاری از مناطق آزاد تجاری در کشور با فشارهای سیاسی و بدون در نظر گرفتن ظرفیت‌های مناطق مختلف جغرافیایی بوده است. اما همان‌طور که گفته شد در مورد مناطق جدید علاوه بر موارد یادشده موانع قانونی نیز وجود دارد که نمایندگان به آنها توجهی ندارند. بر اساس ماده ۲۳ برنامه پنج‌ساله ششم توسعه ایجاد هرگونه مناطق آزاد جدید منوط به تأمین زیرساخت و اخذ مجوزهای مربوطه از قبیل تأییدیه زیست‌محیطی، نظامی و امنیتی است و مطابق نامه ستاد کل نیروهای مسلح، هیچ تأییدیه‌ای به منظور ایجاد مناطق آزاد سرخس و دوغان صادر نشده و مشخص نیست چرا مجلس تأییدی عجیب بر ایجاد این مناطق آزاد تجاری صنعتی دارد. اما مجلس حاضر به پذیرش نظر هیات عالی نظارت در خصوص افزایش مناطق آزاد تجاری نبوده و از راه‌های مختلف به دنبال تصویب مناطق آزاد است، بررسی‌ها نشان می‌دهد در خصوص ایجاد هست منطقه آزاد جدید مجلس به کرات و با شیوه‌های مختلف لایحه مناطق آزاد را به تصویب رسانده است، لایحه‌ای که در همه مجالس وجود داشته و از این نظر حداقل تفاوتی میان بهارستان نشینان وجود دارد.

اهداف بر زمین مانده در مناطق آزاد

در ایران نیز مطابق با ماده یک قانون چگونگی اداره مناطق آزاد اهدافی از قبیل: تسریع در انجام امور زیربنایی، آبادانی، توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی، صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات عمومی، برای مناطق آزاد مشخص شد. همچنین در بند ۱۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، چهار هدف کلی شامل انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل

تولید، تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی، صادرات کالا و خدمات برای این مناطق در نظر گرفته شد. با وجود تعیین چنین اهدافی انتظار می‌رفت مناطق آزاد و تجاری کشور نقش مهمی در پیشبرد اهداف اقتصادی داشته باشند اما بررسی عملکرد این مناطق داستان دیگری را روایت می‌کند. گفتنی است، ایجاد مناطق آزاد در ایران بدون مشخص شدن این موضوع که هدف اصلی از ایجاد مناطق آزاد چیست در حال توسعه کمی و جغرافیایی است. به عبارت دیگر در سال‌های اخیر لوایح متعددی از سوی دولت‌ها برای توسعه کمی مناطق آزاد به مجلس ارسال شده که همه این لوایح با این ادعا که در راستای تعامل و هم‌پیوندی با اقتصاد جهانی و عمران و آبادانی هستند تدوین شده است؛ بنابراین باید هدف از ایجاد مناطق آزاد اقتصادی مشخص باشد که به نظر می‌رسد از ابتدای تأسیس این مناطق در سال ۱۳۷۲ نوسانات در سیاست تجاری در کنار سایر مشکلات ذاتی مناطق آزاد ایران باعث درجا زدن مناطق آزاد ایران نسبت به سایر مناطق آزاد موفق شده است. از طرفی اصرار نمایندگان مجلس بزر ایجاد مناطق آزاد با اهدافی غیراقتصادی در بلندمدت تبعات زیادی به دنبال خواهد داشت و حتی ظرفیت شکل‌گیری مفاسدسی مانند قاچاق کالا از این مناطق نیز وجود دارد. بر این اساس اگر دولت و مجلس به دنبال افزایش تعداد مناطق آزاد هستند پرواضح است باید مقررات و عملکرد مناطق آزاد را بر مبنای اسناد بالادستی و از جمله مهم‌ترین آنها یعنی با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی تطبیق دهند. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی پیشنهاد داده است در راستای مغایرت‌های اعلام شده، اصلاح ضوابط مناطق آزاد منوط به ارائه هدفمند معافیت‌ها در راستای فعالیت‌های مندرج در بند ۱۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ایجاد پلکانی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی مبتنی بر عملکرد و شاخص‌های مثبت هر منطقه، کاهش وسعت مناطق آزاد، استقرار سامانه‌ها و کاهش امکان تخلف در مناطق آزاد شود. پرواضح است اجرایی شدن این پیشنهادها نیازمند اصلاح قوانین مادر این حوزه مانند «قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۲ با اصلاحات بعدی» است.

اطلاعات مربوط به اعلام مغایرت از سوی هیات عالی نظارت در خصوص افزایش مناطق			
ردیف	نام مصوبه	تاریخ اعلام مغایرت	علت مغایرت
۱	«ایجاد هشت منطقه آزاد تجاری - صنعتی، اصلاح محدوده سه منطقه آزاد تجاری - صنعتی و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی»	اعلام مغایرت هیات عالی نظارت در جلسه مورخ ۹۷/۰۷/۰۱ شماره ۹۳۹۷/۹۹۰۰	هیات عالی نظارت با توجه به بندهای ۱۱ و ۱۷ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و بند ۱ جزء «د» سیاست‌های کلی آمایش سرزمینی، این مصوبه را مغایر با سیاست‌های کلی نظام دانست
۲	«ایجاد هشت منطقه آزاد تجاری - صنعتی، اصلاح محدوده سه منطقه آزاد تجاری - صنعتی و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی»	اعلام مغایرت هیات عالی نظارت در جلسه مورخ ۹۸/۱۱/۰۸ شماره ۹۹۰۵۲/۰۱۰۱	هیات عالی نظارت با توجه به بندهای ۱۱ و ۱۷ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و بند ۱ جزء «د» سیاست‌های کلی آمایش سرزمینی، این مصوبه را مغایر با سیاست‌های کلی نظام دانست
۳	«لایحه توسعه منطقه آزاد تجاری - صنعتی» گیلان (انزلی))	اعلام مغایرت هیات عالی نظارت در جلسه مورخ ۱۴۰۱/۰۵/۲۲ شماره ۱۰۲۴۲۷/۰۱۰۱	هیات عالی نظارت با توجه به بندهای ۱۱ و ۱۷ و ۱۹ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، بند ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری، و جزء ۱۰ بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری این مصوبه را مغایر با سیاست‌های کلی نظام دانست